

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜCE FARKLI YAKLAŞIMLAR VE TÜRKİYE'NİN GÜCÜ

Yakup ŞAHİN*

ÖZ

Bu çalışmada uluslararası ilişkiler literatürü içerisinde güce dönük yaklaşımlar ele alınmaktadır. Önce gücün tanımı yapılmış sonrasında uluslararası ilişkiler kuramlarının gücü ele alış biçimleri, “gücün” unsurlarının ne olduğu ve farklı güç türleri tartışılmıştır. Daha sonra Türkiye’ye dönük güç nitelendirmelerinin literatürdeki yeri incelenmiştir. Çalışmada tek bir güç tanımının olmadığı, farklı yaklaşımların farklı güç tanımları olduğu iddia edilerek; Türkiye’nin küresel bir güç olmadığı, küresel bir güçten ziyade bölgesel ve küresel hırsları olan orta büyüklükte bir güç olduğu savunulmuştur. Türkiye’nin güç unsurları eklektik biçimde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Güç, Yumuşak Güç, Uluslararası İlişkiler, Eleştirel Kuram, Türkiye*

Jel Kodları: *F50, F59, D70*

DIFFERENT APPROACHES TO POWER IN INTERNATIONAL RELATIONS AND POWER OF TURKEY

ABSTRACT

In this study, the power oriented approaches will be discussed within the international relations literature. Firstly, the concept of power will be defined, and then the ways in which international relations theories deal with factor of power as well as the elements of power and different types of power are all scrutinised. This study also suggests that there’s not a single definition of power as the concept of power can be defined in a variety of ways. The study further puts forward the suggestion that Turkey is not a global power but more of a medium-sized power, which is driven by its local and global ambitions. Turkey’s power elements are discussed in eclectic way.

* Dr. Öğretim Üyesi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, e-mail; sahinjakup33@gmail.com, ORCID: https://orcid.org/0000-0002-4548-0277

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 12 Şubat 2020

Düzeltilme Tarihi / Revision Date : 6 Mayıs 2020

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 8 Eylül 2020

Araştırma Makalesi/Research Article

Key Words: *Power, Soft Power, International Relations, Critical Theory, Turkey*

Jel Codes: *F50, F59, D70*

1. GİRİŞ

Güç, uluslararası ilişkilerin en çok tartışılan konularından birisidir. Uluslararası ilişkiler literatürü içinde gücün tanımı ve öğelerine dönük derinlikli yaklaşımlar bulunmaktadır. Gücün tanımı ve unsurları her bir teori içerisinde farklı değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeler ilgili kuramların uluslararası ilişkileri okuma biçimlerini yansıtmaktadır. Gücü materyal unsurlar çerçevesinde ele alan kuramlar gibi materyal olmayan unsurlar, söylemler, hegemonik ilişkiler çerçevesinde ele alan kuramlar da bulunmaktadır. İşte bu çalışmada gücün farklı yaklaşımlarda nasıl ele alınıp nasıl tanımlandığı, gücün unsurlarının nelere dayandırıldığı gösterilmiştir. Son dönem Türkiye'nin dış politikasındaki aktivizm ve karar vericilerin Türkiye'nin bölgesel hatta küresel bir güç olduğu yönündeki söylemleriyle birlikte "Türkiye'nin gücüne" dönük tartışmalar literatürde kendisine daha çok yer bulmaya başlamıştır. Uluslararası ilişkiler literatürü bağlamında tartışmalar çerçevesinde Türkiye'nin gücü ele alınacak, Türkiye'nin hangi güç tanımına daha uygun olduğu sorusuna yanıt aranacaktır.

1. ULUSLARARASI İLİŞKİLER KURAMLARI VE GÜÇ

Güç, uluslararası ilişkilerin en çok tartışılan konularından birisidir. Uluslararası ilişkilerde net bir güç tanımı yapılamamıştır. Uluslararası ilişkilerin gelişmesinde referans alınan kaynaklardan birisi olan Antik Yunan tarihçisi Tukidides, Peloponez Birliği ile Atina İmparatorluğu arasındaki savaşı incelediği Peloponez Savaşları isimli eserde, savaşın temel sebebinin güç olduğunu iddia etmektedir. Hatta Atina'nın daha fazla güçlenerek Sparta ve Pelopenzya Birliği'ne tehdit oluşturacağına dair korku bu savaşın temel nedeni olarak gösterilmektedir (Kadercan, 2014: 217). Güç ile ilgili yapılan tartışmalarda gücün hangi bağlamda değerlendirildiği, kaynaklarının ne olduğu ve bir devleti "güçlü" yapan şeylerin ne olduğu; gücün nasıl tanımlandığı, nasıl kurgulandığı ve inşa edildiği asıl önemli noktalardır. Bu sorulara daha çok "kapasite, imkân, kaynak, ilişkiler, söylem, karşılaştırma" gibi öğeler üzerinden yanıt verilmektedir.

Gücün daha iyi anlaşılabilmesi için tanımına bakmak faydalı olacaktır. Türk Dil Kurumu gücü:

"fizik, düşünce ve ahlâk yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet, efor."

"Bir olaya yol açan her türlü hareket, kuvvet, takat."

“Siyasi, ekonomik, askerî vb. bakımlardan etki ve önemi büyük olan devlet, devletler topluluğu.”

“Büyük etkinliği ve önemi olan nitelik.”

“Bir ulus, bir ordu vb.nin ekonomik, endüstriyel ve askerî potansiyeli.”,

tanımlamaları ile açıklamaktadır (TDK, erişim tarihi, 20.08.2019). Literatür incelediğinde net bir güç tanımının olmadığı çok açık biçimde görülmektedir (Baldwin, 2002: 177). Genel bir tanım ile başka aktörlerin davranışlarını etkileyebilme ve değiştirebilme olarak tanımlanmaktadır. Rakip olarak nitelendirilebilecek teorilerin güç tanımları çok farklıdır. Hatta bir teori içindeki farklı akımlar da gücü farklı tanımlayabilmektedirler. Genel olarak bakıldığında pozitivist (rasyonel), post pozitivist (reflektivist) ve orta yolcu olarak nitelenen üç ana akım temelinde tanımlama yapılmaktadır. Realizm, ve liberalizm gibi pozitivist kuramlar gücü toprak, alan, ekonomi, silah, nüfus gibi somut öğeler çerçevesinde ele almaktadırlar. Gramscici kuram, feminizm, post yapısalcılık gibi post pozitivist kuramlar ise söylem, iktidar ilişkileri, bilişsel öğeler, algı gibi maddi olmayan unsurları gücün öğeleri olarak değerlendirmektedir. İnşacılık gibi orta yolcu kuramlar ise maddi ve manevi öğeleri birlikte değerlendirerek bir güç tanımlaması yapmaktadırlar. İnşacı kuramlar maddi ve maddi olmayan öğelerin birbirlerini karşılıklı olarak besledikleri iddiası güce yaklaşımda da geçerlidir.

Edward H. Carr’ın gücün uluslararası ilişkilerde ihmal edilememesi gerektiği vurgusu (Carr, 2015) ve Hans Morgenthau’nun uluslararası ilişkilerin güç temelinde oluşmuş çıkar alanı olduğu iddiasından (Morgenthau, 1970) da anlaşılacağı üzere realizmde askeri ve materyal kapasite temelli bir güç tanımı vardır. Daha çok askeri, alansal, ekonomik, teknolojik imkânlar ile nüfus, coğrafya, hammadde, kurumsal yapı öğeler gücün kaynakları olarak görülmektedir (Brown ve Ainley, 2008: 75). Liberalizmde ise daha çok savaş dışı ekonomik kaynaklara vurgu vardır (Keohane ve Joseph, 1971: 329-349). Marksizm, feminizm ya da eleştirel kuram ise güç ilişkilerine, sosyal pozisyonlar arasındaki iktidar ve güç hiyerarşisine odaklanmaktadır (Özdemir, 2008: 114)¹. Ancak yeni tartışmalarla birlikte gücün farklı teorilere referansla eklektik biçimde tanımlandığı da görülmektedir.²

Akademik anlamda güce dönük tartışmalar, Robert Dalh’ın tanımı ile daha çok gündeme gelmiştir. Dalh gücü başka aktörlerin davranışlarını etkileyebilme, onları yönlendirebilme, hatta yapmayacakları şeyleri yaptırabilme olarak tanımlamıştır. Caydırma ve zorlama olmak üzere gücün iki ayrı boyutu olduğunu iddia ederek gücün farklı unsurları barındırdığını belirtmiştir (Dahl, 1957: 201-

¹ Güç konusundaki farklı yaklaşımları daha ayrıntılı görmek adına ayrıca bakınız;(Berenskoetter ve Williams, 2007; Fontana, 1993).

² Maddi ve maddi olmayan öğeleri, uluslararası ekonomik yapı içindeki sınırları ve paylaşımı analizine birlikte dâhil eden Suzan Strange yapısal bir güç tanımı yapmaktadır. Strange, ekonomik, politik öğelerin yanına güvenlik, enerji, norm ve kuralları da eklemektedir (Strange, 1991: 34).

203). Ancak her ne kadar güç tanımını ilk olarak Dalh yapmışsa da tartışmalar daha çok Realizmin kurucularından Morgenthau'nun güce ilişkin yaklaşımları ile gelişmiştir. Morgenthau devletlerin kendi aralarındaki rekabetini güç mücadelesi olarak tanımlamaktadır. Morgenthau'nun tanımladığı güç; insanları, aktörleri, akılları ve eylemleri kontrol edebilmeyi kapsayan her yolu barındırmaktadır (Morgenthau,1970). Güç-çıkar ilişkilerinin eksenini, ilişkilerin olumsuz etkilenmesinden duyulan korku ya da karşı tarafa duyulan saygıdan kaynaklanabilir. Ancak bir taraftan da emir, tehdit ve otorite aracılığı ile de güç uygulanabilir. Morgenthau'nun güç, etki ve kuvvet arasında bir ayırım yaptığı unutulmamalıdır. Morgenthau, gücün kaynakları olarak coğrafyayı, doğal kaynakları, endüstriyi, askeri kapasiteyi, nüfusu, ulusal karakteri, ulusal moral değerleri, diplomasiyi ve devletin etkinliğini göstermektedir (Tanrısever, 2005). Morgenthau'nun güç öğeleri olarak gösterdiği (coğrafya, nüfus, doğal kaynaklar gibi) unsurlar, aslında gücü arttırmak içindir. Morgenthau, diğer unsurların önemini yadsımamakla birlikte askeri unsurları en başta değerlendirmektedir.³ Çünkü Morgenthau için caydırıcılık ayrı bir yere sahiptir (Özdemir, 2008: 112-117). Ayrıca, Morgenthau'nun güç tanımında içsel çelişkilerin olduğu belirtilmelidir. Bozdağlıoğlu ve Özen'e (2004: 61) göre, Morgenthau'nun güç yaklaşımı gücü hem amaç hem de araç olduğu iddiaları onun çelişkili noktalarıdır. Holsti ise Morgenthau'nun güç tanımındaki hem ilişki türü, hem amaç hem de araç olarak göstermesindeki belirsizliği eleştirmiştir. Ona göre güç, bir ülkenin imkânlarını ödül, ceza, ikna ya da zorlama gibi farklı yöntemlerle diğer aktörlerin davranışlarını kendi çıkarlarını etkileme ve yönlendirme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2008: 117). Dolayısı ile güç genel olarak başkalarının davranışlarını istenilen yönde etkileyebilme olarak betimlenmektedir (Baldwin, 2002: 177-178). Ancak ileride gösterileceği üzere kimi uzmanlar etkilemeyi zor ve ceza üzerinden tanımlarken kimi uzmanlar cezbedici olma ve gönüllü rıza gösterme üzerinden tanımlamaktadır.

Gücün ve bir ülkenin güç tanımı ile ilgili farklı isimlerin farklı kriterler belirlediğine değinilmişti. Literatürde güç ile ilgili bir başka tartışma da yukarıda bahsedilen bu potansiyel kaynak ve unsurların gücün tamamlayıcısı ya da oluşturucusu sayılıp sayılmayacağıdır. Kimi uzmanlar güçten bahsedilebilmesi için, gücü oluşturan unsurların istenilen amaçlar doğrultusunda kullanılması ve bu amaçlara dönük sonuç alınması gerektiğini iddia etmektedirler. Örneğin Joseph Nye bu durumu gücü dönüştürme olarak nitelendirirken, Robert Keohane ve J. Nye gücü oluşturan unsurların güce dönüştürülmesinde önemli olan şeyin işleyen siyasal süreç olduğunu iddia etmektedirler (Özdemir, 2008: 177). Baldwin ise gücü daha çok materyal olmayan unsurlar ile kapsam, alan, maliyet ve araçlar üzerinden değerlendirmektedir. Sandra Destradi gücün kaynaklarını sıralarken askeri ekonomik, nüfus güç ve toprak büyüklüğünün yanına görece etkiyi de dâhil etmektedir (Destradi, 2008: 5-7). Aslında bu tartışma Baldwin'in potansiyel ve ilişkisel güç sınıflandırması kapsamında da değerlendirilebilir.

³ Bu noktada David Baldwin üzerinden Morgenthau'da bir kafa karışıklığı olduğu da söylenebilir. Çünkü güç eğer kaynaklarla artıyorsa 'potansiyel'dir. Bir başkasını istemediği bir şey yapmaya zorlamaysa güç o zaman ilişkisel'dir. Baldwin'e göre analitik olarak bunlar iki farklı güç yaklaşımıdır (Baldwin, 2003: 161-194).

Charles P. Kindleberger gibi kimi isimler de güç unsurlarına sahip olmanın yeterli olmadığını, önemli noktanın bu unsurları kullanabilme yeteneği ve kapasitesi olduğunu iddia etmektedir (Kindleberger, 1970: 56).

Literatürde daha çok söylemler üzerinden kurucu süreç ve aktörlere yoğunlaşan üretken güç kavramına da başvurulmaktadır (Barnett ve Duvall, 2005: 55 ; Folker ve Shinko, 2007: 244-264). Güç ile ilişkili bir başka yaklaşım da söylemsel fikrinsel (ideational) güç yaklaşımıdır. Michael Barnett ve Raymond Duvall'ın (2005) gücün sadece limitli materyal kaynaklar olmadığı, sembolik ve normatif unsurların da güç olduğu iddiası; Baldwin'ın değer, tutum ve beklentileri de güç kapsamında ele alması; Wendt'in fikirlerin, aktörlerin dünyaya bakışlarına anlam verdiği düşüncesi; Foucault, Gramsci, Lukes, Laclau ve Mouffe'nin güç ilişkilerinde fikirleri merkeze koymalarından ve hegemonya inşasında idealara verdikleri önemden hareketle fikrinsel güç kavramı geliştirilmiştir. Fikrinsel güç, aktörlerin davranışlarını, algı ve düşüncelerini normatif ve bilişsel yönde değiştirmek olarak tanımlanmaktadır. Söylemler, dil ve düşünceler ile dünyayı ve hayatı anlama ve anlamlandırma önemlidir. Fikrinsel gücü oluşturan öğeler ise söylemler, eylemler, semboller, mitler, hikâyeler, ortak hafıza, normlar, sınırlar ve dildir (Carstensen ve Schmidt, 2016: 318-337). Fikrinsel güç, bu çalışmada savunulan hegemonyanın bir inşa olduğu, eleştirel inşacılık ile Gramscici hegemonyanın paralellik gösterdiği iddiasını güçlendirmektedir.

Güç tanımlarına değinmişken Giulio M. Gallarotti'nin (2010) akıllı güç tanımına yakın kozmopolit güç tanımı⁴ ile Peter van Ham'ın (2010) inşacılığın gücün inşasına dönük varsayımlarını içinde barındıran sosyal güç tanımı da unutulmamalıdır.

1.1. GÜCE İLİŞKİSEL VE ARAÇSAL YAKLAŞIMLAR

Gücün tanımı, kaynakları ve türleri ile ilgili farklı yaklaşımların olduğuna daha önce değinilmişti. Bu bölümde gücün kaynakları ve türlerine değinilecek, böylece gücün farklı perspektiflerden nasıl anlamlandırıldığı ve kategorize edildiği gösterilecektir. B. Kadercan, gücü davranışsal,⁵ materyal,⁶ ve

⁴ Gallarotti, Nye'nın yumuşak güç ile sert güç sentezi ile kavramsallaştırdığı akıllı güç varsayımına benzer biçimde realizm, neo liberalizm ve inşacılık arasında denge kuran bir eklektik bir sentez olarak da görülebilecek kozmopolit gücü ortaya atmıştır. Hatta Gallorati'nin bu sentezi, diğer aktörleri de içerisine aldığı için devlet merkezli değildir. Gallarotti Kozmopolit gücün realizm, neo liberalizm ve inşacılığın arasında bir sentez yaptığı söylenebilir, bu üç akımın sentezlenmesi olmasından dolayı Kozmopolit güç tanımı yapılmaktadır. Ancak buradaki önemli nokta devlet merkezliği yerine diğer aktörleri de analizin içine almasıdır (Gallarotti, 2010). Gallarotti daha sonra Obama dönemi ABD dış politikasını analiz ettiği başka bir çalışmada yumuşak, sert, akıllı güç gibi kavramların sofistike bir biçimde kozmopolit güç çatısında eritilebileceğini savunmuştur (Gallarotti, 2015: 245-281).

⁵ Havuç sopa ikilemi dediğimiz ödüllendirme ya da ceza verme ile ilişkilendirilmektedir.

⁶ Güç davranıştan bağımsız biçimde ekonomik, siyasi istikrar, üretim geliştirilen stratejileri uygulayabilme örgütsel, nüfuzsa ve askeri kaynaklar üzerine binmektedir. John Mersheimer gibi kimi isimler potansiyel gücü de bu noktada ön plana çıkarmıştır (Mearseimer, 2001). Ancak realist kuram içerisinde potansiyel güç askeri noktalardaki imkânları arttırmak için kullanıldığında ve başka ülkeleri etkilediğinde önemli bulunmaktadır (Kadercan, 2014: 221).

söylemsel (söylemler)⁷ olmak üzere üç ayrı kategoriye ayırmaktır. Liberal (ve neo liberal) teori gücü daha çok davranışsal ve ekonomik üzerinden ele almaktadırlar (Özen ve Bozdağlıoğlu, 2004: 63). Gücü, realist kuram materyal unsurlar üzerinden değerlendirirken, inşacı ve eleştirel kuramlar ise fikirler, normlar ve söylemler üzerinden değerlendirip, bu minvalde güç tanımına gitmektedirler. Foucault, Barnes ve Hayvard gibi post modern isimlerin katkıları ile birlikte güç ve iktidar, daha çok gerçeğin inşa yeteneği ve inşa süreci olarak değerlendirilmeye başlanılmıştır. Neo Gramscici isimler olan Robert Cox (1983) ve Stephen Gill ise gücü fikirler, kurumlar ve üretim araçlarını da dahil ederek tanımlamaktadır. Neo Gramscici hegemonya, tarihsel blok ile sınıf ve iktidarın ekonomik-fikirsal öğelerini de analizlerine dâhil etmektedirler.⁸ Gramscici hegemonyada Niccolo Machiavelli'nin güç ve zoru, rızaya dönmektedir. Machiavelli'nin baskı ve korkutması yerine Gramsci, farklı araçlar aracılığı ile rıza unsurunun inşa edildiğini iddia etmektedir (Fontana, 1993:140-142). Cox, doğrudan güç tanımına ve güç tartışmalarına girmeden devletin kendisini, kültürü ve ideolojisi ile çekici hale getirip rızayı sağlamasıyla hegemonyasını meşru hale getireceğini belirtmektedir ki böylelikle devletin temel istekleri kabul edilecektir (Cox, 1993: 49-66). Aslında eleştirel kuramların güç tanımları incelendiğinde bilgi-iktidar ilişkisi, gücün ilişkiselliği, üretim araçları ve söyleme verdiği önem çerçevesinde gücün bir nevi hegemonya olduğu ve hegemonya gibi tanımlandığı da iddia edilebilir.⁹ Hatta özellikle de bazı eleştirel inşacı, post modern ve neo Gramscici kuram düşünürlerinin gücü hegemonya ve tahakküm ilişkileri çerçevesinde değerlendirdikleri söylenebilir. İnşacılığın içerisindeki eleştirel inşacılığın güç tanımı, Gramscici kuram ile kesişmektedir; eleştirel inşacılık ve Gramscici kuram ile çok fazla örtüşebilmektedir, güç de bir nevi hegemonya olarak görülebilmektedir. Dolayısı ile de eleştirel inşacılığın güç tanımı da hegemonya ile paralellik göstermektedir.

⁷ Söylemsel (söylemler) güç, daha çok siyasi aktörlerin söylemleri ile diğer aktörler üzerinde kurulan güç ilişkisidir. Bu söylemler aktörlerin eylemlerini belirleyebilmektedir. Yani söylemsel güçte söylemler, fikirler ve normlar aktörlerin davranışlarını belirlemektedirler. Söylemsel güç terimini daha çok Foucault üzerinden geliştirildiği görülmektedir. Siyasi söylem, analiz ve teorilerin tarafsız ve bağımsız olmadığını iddia eden eleştirel kuramcılar söylemler aracılığı ile kurulan güç ilişkilerini analiz etmeye çalışırlar. Söylemler aracılığı ile kurulan söylemsel güç ve güç ilişkileri de diğer güç unsurları gibi aktörlerin davranışlarını etkileyebilme yeteneğine sahiptir. Söylemler diğer aktörler üzerinde güç ilişkileri kurmakta, devletlerin stratejilerini belirleyebilmektedir. Özellikle de eleştirel kuramcılar söylemlerin altında güç ve iktidar ilişkilerinin yattığını, söylemler aracılığı ile kurulan güç ilişkilerinin inşasının materyal ya da davranışsal güç ilişkilerinde görülemeyecek kadar ileride olduğunu iddia etmektedirler (Kadercan, 2014: 222-223; Barnett ve R.Duvall, 2005: 55 ; Sterling ve Shiko, 2007: 244-264).

⁸ Her ne kadar iktidar ile güç kavramları Türkçede farklı anlamlarda kullanılıyor olsa da İngilizce karşılıkları örtüşmektedir (Köse, 2014: 32-35).

⁹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: (Folker ve Shinko, 2007; Fontana, 1993; Guzzini, 2016). Gramscici hegemonyada daha çok iç politik analizler yapıp Machiavelli'nin güç ve zoru rızaya dönmektedir. Gramsci'nin diktatörlük ve hegemonya, politik toplum -sivil toplum, ikna -zorlama dikotomisi devlet içindeki ikiliği temsil etmektedir aslında. Kültür ve ideoloji önemli bir yere sahiptir. Gramsci'de farklı gruplar arasında rekabet vardır (Fontana, 1993:140-142). Gramsci'nin iç politikaya dönük hegemonyasını Cox uluslararası siyasete uyarlamıştır.

1.2. YUMUŞAK GÜÇ TARTIŞMALARI

Yumuşak güç, özellikle 190'larla birlikte güç tartışmaları içinde kendine daha çok alan bulmuştur. Bir dönem Türk dış politikası bağlamında da sıkça irdelenmiştir. Literatür incelendiğinde sert güç için sopa, yumuşak güç için ise havuç metaforunun kullanıldığı görülmektedir. Sert güç, daha çok materyal, fiziksel ve maddi unsurları üzerine kurulmuş askeri ve ekonomik güç unsurları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu unsurlar kimi zaman tehdit kimi zaman da ödül olarak kullanılabilir. Yumuşak güç ise daha çok cezbedici olmak, çekici görünmek, özenilmek ile fikirlerinin ve değerlerinin kabul edilmesi temelinde değerlendirilmektedir. Yumuşak güçte, zorlama, baskı, ceza tehdit yoktur. Kavramı ortaya atan Nye'na göre yumuşak güç etkilemeye "cezbetmeye" dayanmaktadır, gücün kaynakları da "kültür, dış politika girişimleri ve politik değerlerdir" (Nye, 2004:11). Yumuşak güçte sosyal normlar, değerler, tarihsel, yapısal, ilişkisel kültürel etkenler ile üretim ilişkileri son derece önemlidir. Nye bir aktörün politik değerli, kültürü, meşru ve ilkeli kabul edilerek "çekicilik sağladığını" iddia etmektedir. Aktör siyasi, ekonomik, sanat, eğlence, medya gibi kültürel alanlardaki örnekliği ile diğerlerini etkiler böylelikle de lider konumuna gelir. Ya da işbirliği yaparak diğer aktörler üzerinde etkiye sahip olur. Yumuşak güce sahip olan ülke ya da örgüt cazibesi ile diğerlerinin tercihlerini belirleyebildiği, onları yönlendirebildiği gibi neyin gündem olması hatta neyin gündem olmaması gerektiğini de belirleyebilmektedir. Nye, ilk dönemlerde inşacı bakış açısındaki gibi yumuşak gücün sosyal olarak inşa edilen bir kavram olduğu iddiasının üzerinde pek durmasa da sonraki yazılarında (Nye, 2011: 205-238) yumuşak gücün inşa edildiğini ve cezbedici olduğuna vurgu yapmaktadır. Nye, yumuşak gücün cezbediciliği sayesinde akılların ve kalplerin kazanıldığını, bunun neticesi olarak da diğer aktörlerin üzerinde etki oluşturulduğunu söylemektedir. Yani yumuşak güç çıkarları şekillendirirken sert gücü ise davranışları şekillendirmektedir. Sert güçte üzerinde güç uygulanan aktörün kâr-zarar hesabı varken yumuşak güçte böyle bir hesaplama yapılmaz. Nye, uyuşmazlıkların çözümüne dönük üçüncü taraf ve arabuluculuk olmayı yumuşak güç çerçevesinde değerlendirmektedir (Nye, 2007: 289-400). Buradaki bir başka önemli nokta da Nye'a göre nüfus, toprak, kaynaklar, ekonomik büyüklük, silah ve teknoloji gibi sert güç unsurları hem yumuşak güç kaynağı olabilmekte hem de yumuşak güç üretebilmektedir. Çünkü Nye, esasen havuç-sopa ayrımı yerine hedef aktör üzerinde yaratılan etkiyle odaklanmaktadır. Nye yukarıda da değinildiği üzere sonraki dönemlerde yumuşak güç ve sert güç kavramı arasındaki net ve kesin çizgilere ayırım yapılmasına karşı çıkarak bu iki güç tanımının sentezi kabul edilebilecek "akıllı / akil" güç kavramını (aslında bir nevi alternatif olarak) ortaya atmıştır (Nye, 2011: 205-238). Ayrıca, yumuşak güç ile sert gücün reel politik çizgide oldukları iddiası ile sert gücün bazı unsurlarının yumuşak güç gibi lanse edilebileceğini de belirtmiştir. Nye yumuşak gücü aktör merkezli ele alsa da temellerinin nasıl atıldığı, nasıl ortaya çıktığı gibi noktaları tartışmadığı için eksik analizde bulunmaktadır. Ancak kimi uzmanlar Gramsci'nin rıza sağlama nosyonu yumuşak güç çerçevesinde değerlendirmektedir. Hegemonya zor ile rızaya (entelektüel ve ahlaki liderlik) dayanmaktadır. Bu minvalde Ekşi'ye göre Gramsci'nin

hegemonyasındaki rıza meşruiyet yaratırken Nye'nin yumuşak güç kavramı meşruiyet yaratmaktadır. Gramscici hegemonyada fikirler, normlar ve değerler üzerinden meşruiyet üretilerek hegemonya kurulurken kültür, değerler, kurum ve politikalar ile yumuşak gücün cazibe olması arasında örtüşmektedir. Yumuşak güç rıza yerine cezbetmeye yoğunlaşmaktadır, burada da hegemonyadaki rızanın cezbetme ile perdelendiğini ileri sürülmektedir. Ekşi (2014), Nye'nin yumuşak gücünün Gramsci'den etkilendiğini belirtmektedir. Başka bir ifade ile yumuşak güç cezbetmeyi kapsamaması ile rızanın sağlanmasına da katkı sağlamaktadır (Ekşi, 2014: 43-44). Aslında akıllı güç, yumuşak güç gibi sadece rıza ve cezbetmeyi değil, bunlarla birlikte zoru da kapsadığı için hegemonyaya yumuşak güce oranla daha yakın durmaktadır. Ancak bu tartışmalar çalışmanın sınırlarını aşacağı düşüncesi ile çok fazla ayrıntılı tartışılmayacaktır. Değinilmesi gereken bir başka nokta, Davutoğlu'nun tanımında da benzer vurgular güçlü biçimde görülebilmektedir. Ferguson gibi kimi isimler yumuşak gücü kültürel güç olarak tanımlamaktadır ancak nüfus, toprak, kaynaklar, ekonomik büyüklük, silah ve teknoloji gibi sert güç unsurları yumuşak güç kaynağı olup yumuşak güç de üretebilmektedir (Ekşi, 2014:41).

Ted Hopf bu noktada yumuşak güç ve sert güç ayrımına karşı çıkmaktadır. Hopf'a göre güç de tek başına sert ya da yumuşak olarak ayrılamaz. İnşacılık için güç (Hopf'un nitelemesi ile eleştirel kurama göre iktidar) bir devletin kimliğini yansıtır. Devletlerin kimlikleri, ancak, uluslararası toplumda ötekileriyle yani diğer devletler ve uluslararası örgütlerle etkileşimleri ile vardır ve bu etkileşim ile devletler; bölgesel güç, küresel güç ya da hegemon güç olarak varlıklarını sürdürebilirler (Hopf, 1999: 1-14). Bu noktada devletlerin diğer devletler ile sadece askeri, siyasi ve ekonomik amaçlarla ilişki kurmadıkları, uluslararası toplumun üyeleri tarafından kabul edilmek ve saygı görmek için de diğer devletler ile iletişim ve ilişki kurdukları hatırlanmalıdır (Demirtaş, 2010: 114). Örneğin, Fransa'nın sahip olduğu nükleer, onu nükleere sahip devlet yapabilirken, Fransa'nın uluslararası toplumda bir nükleer güç olmasından ziyade, AB'nin göreve daha farklı bir üyesi kimliğiyle tanınmasını gölgelememektedir. Hopf'a göre Çin'in yükselişi, ABD'nin ekonomik gücünün azalması anlamına gelirken Çin ya da Rusya'nın ekonomik ve askeri güçlülüğü, ABD'ye rekabet söylemleriyle bir anlam ifade etmektedir. Bu da gücün yumuşak ya da sert olmasından ziyade, ancak uluslararası toplumda "güçlü devlet" kimliği üzerinden tanımlanmasıyla alakalıdır. SSCB kendisini SSCB olarak tanımlarken, başta Varşova üyeleri olmak üzere, geriye kalan bütün dünya için SSCB Rusya ile eşit tutulmuştur (Hopf, 1999: 1-14).

1.3. BÖLGESEL GÜÇ VE ORTA BÜYÜKLÜKTE GÜÇ

Güç literatüründe ülkelerin küresel, bölgesel güç (Osterud,1992; Hurrell, 2007), büyük ya da orta büyüklükte güç(Holbraad,1984), yükselen güç, bölgesel hegemon ya da hegemon gibi kavramlar ile tanımlandığına değinilmişti. Aslında bu kavramların her birinin görecelilik içerdiği söylenebilir. Bölgesel güçten kasıt hangi bölgenin olduğu, yükselen denilirken kıstasın ve karşılaştırmanın nasıl yapıldığı da muğlak ve görecelidir.

Realistler bölgesel gücü materyal kapasitelere bakarak değerlendirirken, liberaller dış politika karakter ve davranışlarına bakarak analiz ederler. Carsten Holbraad gibi realistlere göre orta büyüklükte güç uluslararası sistemde hiyerarşik olarak orta kademedede yer alan, küçük devletlerden daha büyük ancak büyük devletlerden daha zayıf devlet olarak değerlendirmektedir. Holbraad ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH), nüfusu, askeri büyüklüğü gibi materyal öğelerle güç sınıflandırmasına gitmektedir. Orta büyüklükte bir gücün çıkarları çerçevesinde hareket alanı ve özerk politikaları olabilmektedir. Ayrıca, büyük güçlerle kurduğu ilişki de önemlidir. Liberal açıdan bakıldığında ise materyal unsurların yanında yumuşak güç, uluslararası alandaki işbirliği, diplomatik girişimlerine bakarak değerlendirme yapılmaktadır. Orta büyüklükte güçler tek başlarına verimli ve etkili hareket edemezler (Şahin ve Sarı, 2016: 10-12).

Graham Fuller ve John Arquilla (1996: 609-621), bölgesel gücü uluslararası örgütler ya da büyük güçlerin etkisi veya tercihlerine göre değil, kendi amaçları ve hırslarına göre davranan, bu yönde motivasyonları olan devletler olarak nitelendirmektedir. Bölgesel güçlerin giderek yükselmesinde Soğuk Savaş sonrası yaşanan küresel ve bölgesel gelişmeler, ülke içi dönüşümler ve liderlerin etkili olduğunu iddia etmektedirler. Hatta bölgesel güçlerin kendi bölgelerindeki güvenliği ve istikrarı sağlayacağı savunmaktadırlar. Kimi uzmanlar ise ABD gibi devletlerin yük paylaşımı yapmak adını bölgesel güçlerle işbirliği yaptığını hatta onları güçlendirip teşvik ettiğini belirtmektedirler, böylelikle bölgesel güçler ilgili bölgesel hem istikrarın sağlanmasına hem de küresel sistemin devamına katkı sunacaklardır (Kanaş, 2014: 14-15).

Andrew Hurrell gibi uzmanlar ABD gibi devletlerin, bölgesel güçleri küresel sistemin devamı ve kendi hırsları için güç paylaşımları yapmaları yönünde cesaretlendirildiğini ileri sürmektedir (Kanaş, 2014: 34-39 ; Chase, Hill ve Kennedy, 1996). Schoeman ise bölgesel güç olabilmenin iç dinamikler, istekli olma, ülkenin kapasitesi ve diğer aktörler tarafından kabul edilmeye bağlı olduğunu iddia etmektedir. Bölgesel güç olabilmek için farklı iddiaların farklı kriter ve şartları varsa da genel bir tanımlama yapmak gerekirse bölgesel güç olmak için istek, liderlik, kapasite, diğer aktörlerce kabul edilebilme, etki doğurabilme, potansiyeli, iç dinamikler, bölge ülkeleri ile karşılıklı ekonomik ve kültürel bağımlılık ve etki, bölgede güvenlik ve istikrara katkı gibi öğeler gereklidir (Kanaş, 2014: 34-39).

Destradi, bölgesel gücü bölgesinde askeri ve ekonomik kapasite ile toprak ve nüfus gibi maddi kaynaklar konusunda baskın olan güç olarak tanımlamaktadır (Destradi, 2010). Ancak, başka bazı isimler bölgesel gücü, bölgesinde askeri, ekonomik, potansiyel kaynaklara sahip olmanın yanında, meşruiyete, ahlaki liderliğe, diplomatik etkiye, bölgedeki diğer aktörlerce bölge için önemli kabul edilebilmeye ve bölgelerindeki gelişmeler üzerinde etki yaratabilmeye haiz devlet olarak tanımlamaktadır. Destradi'ye göre bölgesel güç bölgesindeki diğer ülkelere oranla güç kaynakları açısından görece daha baskın ve etkili olan devlettir (Flemes, 2007). Bölgesel güç tanımı doğrudan

realizm çerçevesinde değerlendiriliyor gibi görülse de aslında meşruiyet, ahlaki liderlik, diğer aktörlerce kabul edilebile gibi unsurlar Gramscici kuram, inşacılık gibi eleştirel teori içinde değerlendirilebilir. Destradi bölgesel güçlerin imparatorluk,¹⁰ liderlik¹¹ ve hegemonya¹² şeklinde olacağını iddia etmektedir. Ayrıca Destradi'nin yumuşak, orta dereceli ve sert hegemon gibi farklı alt sınıflandırmalara da gitmektedir (Destradi, 2008: 16).¹³

Schrim bölgesel gücü tanımlarken önce ülkenin kendisini bu yönde bir tanımlaması gerektiğini belirtmektedir. Schrim'e göre bölgesel güç ekonomik ve askeri unsurları içeren sert güç ile diplomatik ve kurumsal kapasitesi gibi yumuşak güç unsurlarına sahip olmalıdır. Ayrıca bölgedeki diğer aktörler ve küresel oyuncular tarafından kabul görmesi ve bölgesinde gücünün hissedilmesi de gerekmektedir(Schirm, 2009).

Orta büyüklükte devlet tanımının artık çok fazla işlenemediği görülmesi de çalışmanın daha iyi anlaşması bakımından değinilmesinde fayda var. Orta büyüklükte güç sorumluluk alabilme yetenekleri, imkânları, etkileri maddi olanakları itibari ile büyük güç olamasa da olmaya aday olan ülkelerdir. Wood'a göre orta büyüklükte güç boyutu, etkisi, maddi kaynakları, sorumluluk alabilme kapasitesi, arzusu ve sürekliliği ile büyük güçlere yakın olan güçlerdir (Wood, 1987: 3-4).

Orta büyüklükte güçlerden bölgelerindeki sorunların çözümü, bölgenin huzur ve istikrarı konusunda etkili olmaları, küresel güçler ya da örgütlerle işbirliği yapmaları beklenilir (Higgott ve Cooper,589; Mares, 1988; Zartman, 2013). Dolayısı ile orta büyüklükte güçlerin bölgelerinde istikrar, barış ve huzurun sağlanması, düzenin kurulması için inisiyatif aldıkları görülmüştür. Değişen uluslararası, bölgesel ve iç gelişmelere göre hareket kabiliyet ve alanları değişebilmektedir. Bölgelerinde güç ve hegemonya kurmaya çalıştıkları, kontrol altına almaya çalıştıkları da söylenebilir. Kimi yerlerde orta büyüklükte güç ile bölgesel gücün aynı anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. Son kertede bölgesel güçler için orta büyüklükte güçlerdir nitelmesi yapmak yanlış olmayacaktır.

2. TÜRKİYE VE GÜÇ

2.1. TÜRKİYE'NİN GÜCÜ

Türkiye'ye dönük farklı güç nitelmeleri yapılmaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönemde bu nitelmelerin içeriği konusunda daha zengin tartışmalar yaşanmıştır. Bu bölümde literatürde Türkiye'ye

¹⁰ İmparatorluk daha çok güç kullanmama, yukardan aşağı sert bir tahakküm olarak nitelendirilmiştir

¹¹ Liderlikte ilgili devlet kendi bencil çıkarlarından ziyade bölgenin ortak çıkarları çerçevesinde hareket etmektedir.

¹² Sert, orta ve yumuşak olmak üzere üç aytı hegemonya kategorisi kurmuştur. Hegemonyada askeri güç kullanma yoktur ancak bölgedeki diğer aktörler hegemon devletler tarafından ortak çıkar ya da cezbetme ile ikna edilirler. Hegemonun dercesine göre, ekonomik yardımlardan işbirliğine, ödüllendirmeden askeri destek sağlamaya kadar farklı araçlar kullanılabilir.

¹³ Bu konuyu Türkiye özelinde tartışan bir çalışma için bakınız: (Cemalettin Kanaş, 2014).

dönük güç nitelendirmelerinin nasıl olduğu tartışılmıştır. Türkiye'ye farklı isimler tarafından bölgesel güç (Buzan ve Weaver,2003; Keyman, 2005), yükselen bir güç,¹⁴ yükselen bölgesel güç (Hale, 2003), orta büyüklükte güç (Oran, 2001; Şahin ve Sarı, 2016), yükselen çok bölgeli güç (multiregional), bölgesel hegemon (Erickson, 2004), bölgeler üzeri aktör (Martin 2009), köprü, yükselen merkez ülke (Altunışık ve Çuhadar, 2010) gibi nitelendirmeler yapılmaktadır.

Bölgesel güç kavramının içinde bulunduğu bölgenin siyasetini etkileyebilme, otonom hareket edebilme ve kararlarının bölge dışı aktörler tarafından hesaba katılması gibi üç kriter olduğunu iddia eden İlhan Uzgel'e göre bahsedilen kriterlere göre Türkiye bölgesel bir güç değildir (Uzgel, 2006). Dış politika karar vericilerinden olan İbrahim Kalın ise Türkiye'nin dünyanın en büyük 17. Avrupa'nın ise en büyük 6. ekonomisi olması, bölgesinde etkisi ve nüfuzuna da istinaden Türkiye'yi önemli bir güç olarak tanımlamaktadır (Kalın, 2011: 16).¹⁵ Ancak ileride de değinileceği üzere Türkiye'nin yumuşak gücüne de vurgu yapmaktadır.

Ziya Öniş ve Mustafa Kutlay (2013) Türkiye'yi BRIC'e¹⁶ yakın bir güç olarak tanımlamaktadırlar.¹⁷ BRIC ülkeleri bölgelerindeki güç dengelerindeki yerleri, uluslararası örgütlerdeki ve küresel politikalarındaki etkileri ve görünürlükleri ile öne çıkmaktadır. Bu tanıma göre Türkiye, ekonomik kapasitesi, sürdürülebilir kalkınması ve yumuşak güç kapasitesi ile kendisini bölgesel ve küresel bir aktör olarak gösterebilmektedir. Öniş ve Kutay(2013), Türk dış politikasındaki aktif olma ve sorumluluk alma iddiasını Türkiye'nin bölgesel ve yükselen güç olma arzusu ve Güney'in yükselişi çerçevesinde değerlendirmektedirler. ABD hegemonyasındaki düşüş, bölgesel ekonomik ve güvenlik işbirliklerindeki yükseliş ve bölgeselleşme, bölgesel güçlerin bu ortamda daha rahat hareket etmeleriyle birlikte özerk olmalarını da beraberinde getirmiştir. Hegemonik düzendeki denge ve kontrol sistemindeki dönüşüm de bölgesel aktörlere alan açmıştır. Bu durumun sonucunda dünya düzeni ve güç dağılımında önemli dönüşümler yaşanmıştır. Bölgesel devletler hem kendi işlerinde hem de dış ilişkilerinde daha özerk hale gelmişlerdir. Dolayısı ile yaşanan bu değişimler Türkiye'ye de yansımıştır. Ancak kimi uzmanlar Türkiye'nin "yükselen bir süper güç olmasını" dış etkenlerden ziyade Türkiye'nin bölgede yaratmaya çalıştığı ekonomik karşılıklı bağımlılık ve demokrasi ideası ile açıklamaktadırlar.

¹⁴ Türkiye'nin yükselen bir güç olarak tanımlanıp ekonomi, sistem, jeopolitika, normatif politikalar ve politik angajmanlar bağlamında tartışıldığı bir kaynak olması açısından şu esere bakınız; (Kubicek, Dal ve Oğuzlu 2015).

¹⁵ Verilen bu sıralama Kalın'ın makalesini yazdığı tarih için geçerlidir. 2019 itibarıyla Türkiye dünyanın 19.büyük ekonomisidir.

¹⁶ Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin'in İngilizce isimlerinin baş harfleri kısaltılarak BRIC olarak nitelendirilmiştir. Daha sonra kimi uzmanlar Güney Afrika'yı da bu gruba dahil etmiş, kısaltma BRICS olarak nitelendirilmiştir. Çalışmada referans verilen isimlerin yaptıkları sınıflandırılmaya bağlı kalınmıştır.

¹⁷ Öniş ve Kutay(2013: 1409-1426); Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin'i BRIC ülkeleri, Meksika, Güney Kore, Türkiye, Endonezya ve Malezya'yı ise BRIC'e yakın ülkeler olarak değerlendirilmiştir. ABD'nin görece düşüşü, AB'nin içi bir türlü atlamadığı derin kriz Batı ve diğerleri tartışmasını yendesi doğurmuştur. BRIC ve diğer güç merkezi tartışmaları aslında Batının krizi ile de bağlantılıdır. Öniş ve Kutay, Güney Afrika'yı bu gruba dahil etmemişlerdir.

Yükselen güç ve orta büyüklükte güç tanımı çerçevesinde Türkiye'yi tartışan Bruce Gilley, Türkiye'nin insani diplomasisini orta güç aktiviteleri çerçevesinde değerlendirmektedir. Türkiye bu noktada insani yardım konusunda Batılı olmayan ancak etkisi giderek yükselen bir aktör görünümüne kavuşmuştur. Gilley ABD, Çin, Brezilya, Fransa, Almanya, Rusya, Japonya ve Hindistan'ı büyük güç olarak tanımlarken aralarında Brezilya, Güney Kore, Endonezya, İran, Avustralya, İspanya Malezya, Güney Afrika'nın da bulunduğu 20'ye yakın ülkeyi orta büyüklükte güç olarak nitelemektedir. Ancak orta büyüklükteki ülkeleri de kendi arasında ayrı sınıflandırmaktadır (Gilley 2015: 608- 629)

Emel P. Dal ile Ali M. Kurşun(2016), orta büyüklükte güç tanımlamasını pozisyonel, davranışsal ve kimliksel olmak üzere üç katmana dayalı analiz ile yapmaktadırlar. Pozisyonel analiz daha çok materyal kapasitelere, davranışsal analiz ilgili aktörün uluslararası alandaki aktifliğine, kimliksel analiz ise daha çok aktörün ideolojik kimliğine dayanmaktadır. Dal ve Kurşun analiz birimi olarak bahsedilen üç katmanı göstermekle birlikte varsayımların doğruluğu bakımından amaçlara, araçlara ve etkilere bakarak da sonuca gidilebileceğini iddia etmektedirler. Ayrıca, son dönemde orta büyüklükte güç tanımı yapılırken sistemik, yapısal, fonksiyonel, davranışsal ya da neo Gramscisi analizlerden de yararlanılmaktadır. Dal ve Kurşun Türkiye'yi Meksika, Endonezya, Güney Kore ve Avustralya ile birlikte (MIKTA ülkeleri) orta güç olarak kategorilendirmektedir. Orta büyüklükte güçler ile büyük güç arasında kalan bu devletler sınırlı materyal, davranışsal ve kimliksel kapasitelerine rağmen küresel siyasette etki yaratmaya başlamışlardır. Bunda da değişen ve dönüşen küresel sistemin belirgin etkisi vardır. MIKTA ülkelerinin çıkışında ekonomik büyümelerinin daha ön planda olduğu görülmektedir. Her ne kadar BRICS ve MIKTA ülkeleri bu kategoride değerlendirilseler bile MIKTA ülkeleri daha çok yükselen devletlerdir ve BRICS'e göre görece daha zayıflardır.¹⁸ Türkiye'nin orta büyüklükte güç olduğu iddia edilirken GSYİH, nüfusu, askeri harcamaları, ihracatı, büyüme hızı gibi göstergelere bakıp değerlendirme yapılmaktadır. Bu değerlendirmeler ve kriterler çerçevesinde Türkiye'yi MIKTA ülkeleri arasında da ortada bir yere yerleştirmektedirler. Türkiye orta güç devletlerarasında tek imparatorluk geçmişi olan ülkedir. Kimi karar verici ve uzmanlar Türkiye'nin orta güçte devlet olmasını büyük güç olma yönünde adım olması bakımından olumlu karşılamaktadırlar. Türkiye'nin BMGK üyeliği ve adaylığı da orta büyüklükte güç çerçevesinde değerlendirmişlerdir.¹⁹ Dal ve Kurşun'a Türkiye'nin farklı

¹⁸ MIKTA ülkeleri küresel sistemde gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında hem köprü rolündedir, hem de iki kategori ile pragmatik ilişkiler kurmaktadır. MIKTA ülkeleri kurumsal ve uluslararası örgütsel açısından da aktif olmaya çalışmaktadırlar. Bu durum daha çok pozisyonel amaçlar olarak nitelendirilmektedir. Davranışsal hedefler olarak, küresel sağlık, salgın hastalık insani yardım gibi konularla alakalıdır. Kimliksel amaçlar aslıdan davranışsal ve pozisyonla amaçlara anlam katar, Burada da normlar ile çakışan gerçeklikler arasında arabuluculuk, katalizörlük rolü de oynanır. Kadın hakları, şeffaflık, insani yardım, kalkınma gibi konulara katkı amaçlarıdır. MIKTA ülkeleri uluslararası hukukun bölgesel ve küresel konularda önde olması, şiddet içeren ayrılıkçılığın önüne geçilmesi yönünde politikalar ile uluslararası siyasette kendilerine alan açmaya çalışmışlardır. Küresel siyasete MIKTA kurumsal kimliği ile de girmek isteyen bu ülkeler uluslararası ilişkilerde pragmatik bir amaçlı hareket edebilmektedirler (Dal ve Kurşun, 2016: 614-618).

¹⁹ Türkiye'nin uluslararası alanda uyumsuzluk ve krizlerin çözümünde arabuluculuk ve üçüncü taraf rolü oynaması, insani diplomasi girişimleri ve yardımları, kadın ve çocuk hakları, kalkınma temelli dış politika da orta büyüklükte

arabulucuları, insani diplomasisi ya da dış politikadaki aktif hareketlilik Türkiye'nin bölgesel ve küresel bir güç olma rolü ile bağlantılıdır (Dal ve Kurşun, 2016: 608- 629).

Kardaş (2013), Türkiye'yi rolü, yapısal pozisyonu ve bölgesindeki potansiyeli ile bölgesel bir güç olarak görmektedir. Ona göre bölgesel güç de bir nevi pivot ülke olarak nitelendirilmektedir. Bölgesel güç, bölgesinin içindeki ve dışındaki aktörleri bölge ile ilgili politik konularda etkileyebilme gücü olan ülkedir. Kardaş'a göre bölgesel güç kapasitesi (materyal ve yumuşak güç unsurları), ilişkileri (diplomatik ekonomik ve güvenlik konularındaki etkisi), devletin kendisi ile algısı, kendini tanımlaması, kendisine verdiği role göre kimliklendirilir (Kardaş, 2013, 637-660). Tarık Oğuzlu ve Emel P. Dal (2013) Türkiye'yi küresel olmaktan ziyade bölgesel bir güç gibi değerlendirmekte; Türkiye'yi normatif amaçlar, normatif anlamlar ve normatif etki-sonuç üzerinden normatif dış politika aktörü olarak nitelendirmektedirler. Ancak burada reel politiği de yok saymamaktadırlar. Türkiye'ye BRICS ülkelerinin ya da yükselen diğer güçlerin aksine Batıya karşı değil Batı ile birlikte yükselen güç tanımlaması da sıklıkla kullanılmaktadır. Bu durum da Türkiye'yi yükselen diğer güçlerden ayrı bir yere koymaktadır (Oğuzlu ve Dal, 2013: 630-633).

Aylin Gürzel (2014), Türkiye'nin bölgesel güç-yükselen güç olma durumunu daha çok ekonomik, diplomatik, yumuşak olmak üzere üç ayrı güç türü ve diğer yükselen güçlerle kurduğu ilişki üzerinden tanımlamaktadır (Gürzen, 2014: 1-25). Gürzel'e göre model olarak gösterilmesi de Türkiye'yi yükselen bir güç konumuna getirmiştir. Türkiye, Lima'nın tanımı göre orta düzeyli devlet (intermediate state) kategorisinde de değerlendirilebilir. Ancak Brezilya ve Türkiye'yi karşılaştıran Gürzel'e göre kapasiteleri sınırlıdır (Gürzel, 2014: 96-97).

Şahin ve Sarı da orta büyüklükte gücün materyal kapasiteler ile devletlerin dış politika karakteri olmak üzere iki ana temel üzerinden yürütüldüğü varsayımı çerçevesinde değerlendirdiklerinde Türkiye'nin orta büyüklükte bir güç olduğuna işaret etmektedirler (Şahin ve Sarı, 2016: 8-25). Türkiye'nin uluslararası sorunların çözümünde çoklu işbirliği yapmak istemesini, arabuluculuk girişimlerini ve bölgesel meselelerde inisiyatif almasını Davutoğlu doktrinin orta büyüklükte bir güç oryantasyonu olduğunu iddia etmektedirler. Türkiye bölgedeki (özellikle de Ortadoğu'daki) tüm gelişmelerin kendi iç meselesi olduğunu iddia etmiştir. Bu iddialar zaman zaman bölgede olumlu karşılandığı algısı doğursa da, bunun bölgesel güç olmanın gereği olduğu gösterilse de güç olmanın ötesinde yeni Osmanlılık eleştirisini de beraberinde getirmiştir (Öniş ve Kutlay, 2013: 1414-1415).

Arap Baharı ile başlayan süreç özellikle de Suriye krizi Türkiye'nin bölgesinde yükselen bir güç olmasının sınırlarını da göstermiş oldu. Yükselen bölgesel güçlerden sorunları küresel ve bölgesel aktörlerle karşılıklı işbirliği ile çözmesi beklenebilirdi (Köse, 2014). Ancak Türkiye'nin Mısır, Libya,

güç olma kapsamında değerlendirilmiştir. Uluslararası konferanslara ev sahipliği yapmayı, uluslararası örgütlerde etkili olmayı da bu kapsamda değerlendirmiştir.

Yemen ve özellikle de Suriye'deki süreçte etkili olmaya çalışmasına rağmen etkisiz kalması bölgesel güç kapasitesini de göstermiştir.

Aşağıda Sarı'nın (2019:156) Dünya Bankası verilerine göre hazırladığı Türkiye ve bölgedeki diğer önemli aktörlerin materyal güç unsurları karşılaştırdığı tablo gösterilmiştir.

	İran	İsrail	Mısır	Suudi Arabistan	Türkiye
Coğrafi Alanı (km²)	1,745,150	22,070	1,001,450	2,149,690	785,350
Nüfusu (2017)	81,162,790	8,713,300	97,553,150	32,938,210	80,745,020
GSYH(2017)(milyon dolar)	454,013 (Dünya sıralaması: 26)	353,268 (Dünya sıralaması: 31)	235,369 (Dünya sıralaması: 44)	686,738 (Dünya sıralaması: 19)	851,549 (Dünya sıralaması: 17)
Harcama Gücü (2017)(milyon dolar)	1,695,064 (Dünya sıralaması: 18)	338,666 (Dünya sıralaması: 50)	1,132,434 (Dünya sıralaması: 22)	1,775,144 (Dünya sıralaması: 15)	2,261,008 (Dünya sıralaması: 13)
Asker Sayısı (2018)	523,000	169,500	438,500 (active)	227,000	355,200
Yıllık Askeri Harcama (2018)(bin\$)	12,612	15,690	2,564	65,843	22,088
İnsani Gelişmişlik Endeksi (2017)	0,798 (Dünya sıralaması: 60)	0,903 (Dünya sıralaması: 22)	0,696 (Dünya sıralaması: 115)	0,853 (Dünya sıralaması: 39)	0,791 (Dünya sıralaması: 64)
Küresel Rekbaet Gücü Endeksi (2018)	54,9 (Dünya sıralaması: 89)	76,6 (Dünya sıralaması: 20)	53,7 (Dünya sıralaması: 94)	67,5 (Dünya sıralaması: 39)	61,6 (Dünya sıralaması: 61)

Türk dış politikasında 2000'li yıllar sonrası yapılan bölgesel inisiyatifler orta büyüklükte güç ya da yükselen güç çerçevesinde değerlendirilmektedir. Çünkü orta büyüklükte güçler ile yükselen güçler bölgelerinde aktif olmayı amaçlamaktadırlar. Bölgelerindeki sorunlar ve krizlerin çözümünü kendilerinin sorumluluğu olarak görmektedirler. Bölgelerinde izleyecekleri politikalar ile bir taraftan bölgelerindeki etkileri ve nüfuzları daha belirgin hale gelecek, bir taraftan da uluslararası politikada

daha görünür olacaklardır. Yukarıdaki tartışmalar ve nitelermeler göz önüne alındığında Türkiye'nin bölgesindeki güçlerden biri olduğu söylenebilir. Ancak Türkiye bölgedeki tek ve yegâne güç değildir. Bölgesel bir güç olmakla birlikte bölgeyi tek başına yönetecek, etkileyecek ve dizayn edebilecek güç öğelerine sahip değildir.

2.2. TÜRKİYE VE “DİĞER” GÜÇLERİN YÜKSELİŞİ

Türkiye'nin bölgede “yükselişi, aktif olması, kendine alan bulması, nüfuz arayışı” çok farklı etkenlere bağlı olduğu belirtilmiştir. Ancak değinilmesi gereken başka nokta değışen uluslararası ortam ile birlikte bazı devletlerin kendilerine alan bulması ile yükselişe geçmeleridir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemle birlikte başlayan “yükselen diğer güçler” olarak da tanımlanan bu devletlerle ilgili ciddi bir literatür vardır. Bu yükselişi kimileri Soğuk Savaşın bitimine, kimileri ABD hegemonyasının zayıflamasına, kimileri Çin, Hindistan, Rusya gibi ülkelerin yükselmesine, kimileri de Kuzey'in hegemonyasına karşı Güney'in yükselişine, ABD'nin diğer devletlerin yük paylaşımı konusunda onları cesaretlendirerek yükünü hafifletmeyi amaçlamasına bağlamaktadır. Son on yılda Güney'in yükselişi bölgesel güçlerin değışmesi ve güçlenmesi, güç merkezleri ve bölgesel güç kayması gibi tartışmalar da yaşanmaktadır (Destradi, 2010: 930). Bu konular çalışmanın dışında olduğu için Türkiye ile ilgili kısımlara değinilecektir.

Türkiye'nin bölgesinde aktif ve etkili olunması kimlik ile açıklayan kimi uzmanlar ideolojik ve dinsel kimlik temelli dış politikanın Türkiye'nin girişimlerinin arka planında olduğunu savunmaktadırlar (Bilgin, 2004: 269-291). Başka bir grup akademisyen ise bu durumu güvenlik ve çıkar temeli üzerinden analiz etmektedir. Öniş ve Kutay , ise tek bir argümana bağlı kalmak yerine iki iddianın da doğruluk payı olduğunu; içsel öğelerden, bölgesel dönüşümlere, yapılardan ve (eden, aktör) amiller arası ilişkilere farklı gelişmeler ve etkenler ışığında eklektik biçimde ele alarak değerlendirilme yapılması gerektiğini iddia etmektedirler. Türkiye'nin aktif olması ABD hegemonyasındaki düşünün yarattığı hareket alanı ve boşluk, Ortadoğu bölgesinde yaşanan gelişmeler bazında Davutoğlu etkisi gibi öğelerle de açıklayanlar da bulunmaktadır (Öniş ve Kutay, 2013). Bunun dışında kimi isimler Türkiye örneği üzerinden yükselen güçlerin uluslararası şartlar ve ortamın da etkisi ile daha aktif ve etkili olma şansı bulduklarını iddia etmektedirler. Ekonomik anlamda yükselen güçler çok risk almasalar da Türkiye bu noktada, politik gelişmelerin de etkisi ile ekonomik karşılıklı bağımlılığa fazla önem vermiş hatta dış politika ile birlikte yürütmüştür. Türkiye Ortadoğu'da demokrasi ve insan hakları ile ekonomik başarının ve karşılıklı bağımlılığın birlikte olması gerektiğini savunmuştur. Türkiye'nin diğer BRIC ya da yükselen güçlerin aksine giderek yükselmesi, özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki ülkelerin iç gelişimleri ve bölgede yaşanan gelişmelere de bağlanmaktadır (Quilliam Report, 2013).

Oğuzlu ve Dal'a (2013) göre Türkiye'nin görelî yükselişi ekonomik büyümesi ile bağlantılıdır. Burada aslında gerek küresel ekonomik gelişmeler gerekse de Güney'in yükselişinin etkisi vardır.

Ancak, bu durumu sadece küresel dönüşümlerle açıklamak mümkün değildir. Küresel gelişmeler ve dönüşümün yanında Türkiye'nin içsel öğeleri, sistemi ve Batı temelli dış politikası, AB, NATO gibi Batı merkezli kuruluşlarla olan ilişkilerinin yanında Ortadoğu ile de yakın ilişkilerinin olması Türkiye'yi diğer yükselen güçlerden farklı bir yere koymaktadır.

Yukarıdaki tartışmalardan görüleceği üzere Türkiye'nin yükselişi değişen uluslararası konjontürden, iç etkenlere, ABD'nin stratejilerinden ekonomik-politik dönüşümlere kadar pek çok farklı neden ile açıklanabilir.

3. SONUÇ

Sonuç olarak, uluslararası ilişkiler içinde çok net bir güç tanımının olmadığı söylenebilir. Genel bir ifade ile güç bir aktörün başka aktörlere istediğini yaptırabilme, istenilen yönde etkileyebilme olarak nitelendirilebilir. Buradaki esas kırılma başkasına istediğini yaptırabilmenin nasıl ve hangi araçlarla olduğudur. Güç tanımı yerine gücün kaynakları, kullanımı yönünde kavramsallaştırılmaya gidildiği görülmektedir. Bu durumun temel sebebi de teorik farklılıklardır. Dolayısı ile pozitivist ve post pozitivist olmak üzere iki ana temel üzerinden tartışma temel ayrım noktası olarak değerlendirilebilir. Pozitivist kuramlarda zorlama, ödül ve ceza kapsamında bir güç ilişkisi varken post pozitivist kuramlar gücü ilişki, etkileyebilme cazip olma üzerinden değerlendirmektedirler. Pozitivist kuramların gücü genelde askeri, toprak, ekonomik, teknoloji, nüfus, coğrafya, hammadde, kurumsal öğeler üzerinden tanımlandığı görülmektedir. Diğer taraftan post pozitivist kuramların ise söylemlere, iktidar ilişkilerine, bilgiye, çıkarlara atıf yaptığı söylenebilir. Ayrıca güç sadece materyal ya da materyal olmayan kaynaklara sahip olmakla ilgili değildir aynı zamanda kaynakların nasıl kullanıldığının analiz edilmesi önemlidir. Güç pozitivist ve post pozitivist yaklaşımlardan yararlanılarak eklektik biçimde ele alınmalıdır. Yani askeri kapasite ve kaynak, ekonomi, toprak, nüfus, coğrafya gibi maddi öğelerin yanında söylem, iktidar ilişkileri, söylem, tarih, ahlaki liderlik, norm yapıcılık, kültürel hegemonya, cazip olma gibi maddi olmayan öğeler birlikte değerlendirilmelidir. Güç ahistorical(tarih dışı) ve değişmez bir şeymiş gibi düşünülmemeli, gücün nasıl inşa edildiği, unsurlarının nasıl kurgulandığı ve nasıl ele alındığına odaklanılmalıdır.

Literatür tarandığında Türkiye'nin orta büyüklükte bölgesel bir güç olduğu varsayımının yaygın bir kabul olduğu görülmektedir. Bununla birlikte son dönemlerde Türkiye'nin yükselen güç, bölgesel hegemon ve yumuşak güç gibi tanımlarla da değerlendirildiği de görülmektedir.

Türkiye'ye dönük güç tanımı gerek tanımı yapan uzmanlar gerekse de karar vericilerin bakış açılarına göre değişebilmektedir. Geleneksel yaklaşımlarda Türkiye'nin nüfusu, ekonomisi, askeri kapasitesi, coğrafyası, stratejik konumu ön plana çıkartılmaktadır. Ancak son dönem yapılan çalışmalar geleneksel yaklaşımlarını da içine alarak daha geniş bir tanımlamaya gitmektedir. Türkiye'nin demokrasisi, tarihi, ekonomik ilişkileri, kimliği, tarihi, barışa katkısı Türkiye'nin güç öğelerinin içine

dahil edilmektedir. 2000’li yıllardan itibaren yumuşak güç tanımı çerçevesinde değerlendirilen Türkiye için 2010’lı yıllarla birlikte sert gücü de barındıran “akıllı güç” çerçevesinde nitelermelere gidilmiştir. Ancak son zamanlarda dış politikada yaşanan gelişmelerin de etkisiyle askeri konuların yeniden öne çıkarılması ile birlikte sert gücün öne çıkarıldığı gözlemlenmektedir. Türkiye’nin son dönemlerde bölgesel lider ve küresel aktör olmayı amaçladığı görülmektedir.

Gerek yukarıda yapılan gücün tanımı ve kaynaklarına dönük tartışmalar gerekse de Türkiye’nin güç nitelermesine dönük tartışmalara bakıldığında Türkiye’nin orta büyüklükte bölgesel bir güç olduğu söylenebilir. Ekonomik, nüfussal, coğrafi, askeri kapasite ve kaynak açısından yukarıdaki tabloda bu durum gösterilmiştir. Ancak Türkiye’yi farklı yapan başka unsurlar da vardır. Bu unsurlar Türkiye’nin demokrasisi, dış yardımları, tarihsel bağları, bölge ülkeleri ile geçmişte kurduğu iyi ilişkileri, Batı ittifakı içinde yer alması onu farklı yapmaktadır. Türkiye’nin nüfus, ekonomi, alan, coğrafya, askeri kaynaklar ile birlikte demokrasi, insan hakları, tarih, ahlaki liderlik, söylem, ilişkiler ile yumuşak güç unsurlarını birlikte kullanması daha efektif olacaktır. Böylelikle bölgesinde hegemonya inşa edebilecektir. Ancak burada İran, Mısır gibi geleneksel bölgesel aktörler ve ABD, Rusya gibi küresel aktörlerin bölge politikaları iyi hesap edilmelidir. Türkiye’nin 2000’lerin ortalarında yükselişe geçmesinde iç dinamikleriyle birlikte bölgesel ve küresel gelişmelerin etkisi ile olmuştur. Ayrıca Türkiye gücü ve imkânlarının sınırlarını göz önünde bulundurarak politika geliştirmelidir. Aksi halde tıkanıklıkların, uyuşmazlıkların ve sorunların yaşanması muhtemeldir.

KAYNAKÇA

- Altunışık, Meliha ve Çuhadar, Esra, “Turkey’s Search for a Third Party Role in Arab-Israeli Conflicts: A Neutral Facilitator or a Principal Power Mediator?”, **Mediterranean Politics**, Cilt 15, Sayı 3, 2010, s. 371-392.
- Baldwin, David A., “Power Analysis and World Politics: New Trends versus Old Tendencies.”, **World Politics**, Cit 31, Sayı 2, 1979, s.161-194.
- Baldwin, David A., “Power and International Relations”, W. Carlsnaes, T. Risse, B. A. Simmons (ed.), **Handbook of International Relations**, SAGE, Londra, 2013, s. 177-191.
- Barnett, Michael ve Duvall, Raymond, “Power in International Politics”, **International Organization**, Cilt 59, Sayı 1, 2005, s.39-75.
- Berenskoetter, Felix ve Williams, M.J., **Power in World Politics**, Routledge, New York, 2007.
- Bilgin, Pınar, “A Return to ‘Civilisational Geopolitics’ in the Mediterranean? Changing Geopolitical Images of the European Union and Turkey in the Post-Cold War Era”, **Geopolitics**, Cilt 9, Sayı 2, 2004, s.269-291.

- Bozdağlıoğlu, Yücel ve Özen, Çınar, “Liberalizmden Neoliberalizme Güç Olgusu ve Sistemik Bağımlılık”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 1, Sayı 4, 2004, s. 59-79.
- Braynt, Rebecca ve Hatay, Mete , **Soft Politics and Hard Chocies , An Assessmentof Turkey’s New Regional Diplomacy**, Oslo, Peace Research Institute Oslo Report, 2013.
- Brown , Chris ve Ainley, Kirsten **Uluslararası İlişkileri Anlamak**, yay. haz. Ceren Arkman, çev. Arzu Oyacıoğlu, Yayınodası, İstanbul, 2008.
- Buzan, Barry ve Weaver, Ole, **Regions and Powers, The Structure of International Security**,Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
- Carr, Edward H., **20 yıl Krizi 1919-1939**,çev. Can Cemgil, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2015.
- Carsten Holbraad, **Middle Powers in International Politics**, Palgrave, Macmillan, 1984.
- Carstensen, Martin B. ve Schmidt, Vivien A., “Power Through, Over and in Ideas: Conceptualizing Ideational Power in Discursive Institutionalism”, **Journal of European Public Policy**, Cilt 23, Sayı 3, 2016, s.318-337.
- Chase, Robert, Hill, Emily ve Kennedy, Paul, “Pivotal States and U.S. Strategy”, **Foreign Affairs**, Ocak Şubat 1996, s.33-51.
- Cox, Robert W., “Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method”, **Millennium-Journal of International Studies**, Cilt 12, Sayı 2, 1983, s. 162-175.
- Cox, Robert, “Gramsci, Hegemony and International Relations An Essay in Method” Stephen Gill (ed.), **Gramsci, Historical Metarialism and International Relations**, Cambridge University Press, Cambridge, 1993, s. 49-66.
- Dal, Emel Parlar ve Kurşun, Ali Murat , “Assessing Turkey’smiddle power foreignpolicy in MIKTA: Goals, means, and impact” , **International Journal**, Cilt 71, Sayı 4, 2016, s. 608- 629.
- Demirtaş, Birgül Demirtaş, “İnşacılık”, Ali Balcı ve Şaban Kardaş (ed.), **Uluslararası İlişkilere Giriş, Tarih, Teori, Kavram ve Konular**, Küre, İstanbul, 2014, s. 110-122.
- Destradi, Sandra, “Regional Powers and Their Strategies: Empire, Hegemony, and Leadership”, **Review of International Studies**, Cilt 36, Sayı 4, 2010, s. 903-930.
- Destradi, Sandra, “Reluctant Powers? Rising Power’s Contributions to Regional Crisis Management”, **Third World Quarterly**, Cilt 39, Sayı 12, 2019, s. 2222-2239.
- Destradi, Sandra, **Empire, Hegemony, and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers**, German Institute of Global and Area Studies, Working Papers 2008.

- Destradi, Sandra, **Empire, Hegemony, and Leadership: Developing a Research Framework for the Study of Regional Powers**, German Institute of Global and Area Studies, Working Papers 2008.
- Ekşi, Muharrem, **Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası**, Siyasal Yayınevi, Ankara, 2014.
- Erickson, Edward J., “Turkey as a Regional Hegemon -2014: Strategic Implications for the United States”, **Turkish Studies**, Cilt 5, Sayı 3, 2004, s. 25-45.
- Flemes, Daniel, **Conceptualising Regional Power in International Relations: Lessons from the South African Case**, GIGA Working Paper, Sayı 53, 2007.
- Folker, Jennifer S. ve Shinko, Rosemary E., “Discourses of Power: Traversing the Realist- Postmodern Divide”, Felix Berenskoetter ve M.J. Williams (ed.), **Power in World Politics**, Routledge, New York, 2007, s.244-264.
- Fontana, Benedetto, **Hegemony and Power, On the Relation between Gramsci and Machiavelli**, University of Minnesota Press, Londra, 1993.
- Fontana, Benedetto, **Hegemony and Power, On the Relation Between Gramshci and Machiavelli** University of Minnesota Press, Londra, 1993.
- Fuller, Graham E. Ve Arquilla, John, “The Intractable Problem of Regional Powers”, **Orbis**, Cilt 40, Sayı 4, 1996, s.609-621.
- Gallarotti, Giulio M., **Cosmopolitan Power in International Relations: A Synthesis of Realism, Neoliberalism, and Constructivism**, Cambridge University Press, Cambridge, New York, 2010.
- Gallarotti, Giulio M., “Smart Power: Definitions, Importance, and Effectiveness”, **Journal of Strategic Studies**, Cilt 38, Sayı 3, 2015, s. 245-281.
- Guzzini, Stefano, “Power and Cause”, **Journal of International Relations and Development**, Cilt 20, Sayı 4, 2016, s. 737-759.
- Gürzel, Aylin, “Turkey's Role as a Regional and Global Player and its Power Capacity: Turkey's Engagement with Other Emerging States”, **Revista de Sociologia e Política**, Cilt 22, Sayı 50, 2014
- Hale, William, **Türk Dış Politikası,1774-2000**, çev. Petek Demir, Mozaik, İstanbul, 2003.
- Ham, Peter ven, **Social Power in International Politics**, Routledge, New York, 2010.

- Higgott, R. A. ve Cooper, A. F., “Middle Power Leadership and Coalition Building: Australia, the Cairns Group and the Uruguay Round of Trade Negotiations”, **International Organization**, Cilt 44, Sayı 4, 1990, s.589-632.
- Hopf, Ted, “Introduction: Russian Identity and Foreign Policy After the Cold War”, Ted Hopf (ed.) **Understandings of Russian Foreign Policy**, University Park, The Pennsylvania State University, 1999, s. 1-14.
- Hurrell, Andrew, “One World? Many worlds? The Place of Regions in the Study of International Study”, **International Affairs**, , Cilt 83, Sayı 1, 2007, s.127-146.
- Jeninifer Sterling –Folker ve Rosemary E. Shiko, “Discourses of Power”, Felix Berenskoetter ve M.J. Williams (ed.), **Power in World Politics**, New York, Routledge, 2007, s.244-264
- Kadercan, Burak, “Güç”, **Uluslararası İlişkilere Giriş**, Şaban Kardaş ve Ali Balcı (ed.), Küre, İstanbul, 2014, s. 217-225.
- Kalın, İbrahim, "Turkish Foreign Policy: Framework, Values, and Mechanisms.", **International Journal**,Cilt 67, Sayı 7, 2011-2012, s.7-21.
- Kanaş, Cemalettin, **Ahmet Davutoğlu'nun Stratejik Derinlik Doktrini ile AKP'nin 2002-2009 Yılları Arasındaki Dış Politikasının Karşılaştırılması**,İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014.
- Kardaş, Şaban, “Turkey: A Regional Power Facing a Changing International System”, **Turkish Studies**, Cilt 14, Sayı 4, 2013, s.637-660.
- Keohane, Robert O. ve Nye, Joseph S., (ed.) , “Transnational Relations and World Politics”, **International Organization**, Cilt 25, Sayı 3, 1971, s. 329-349.
- Keyman, Fuat, **Değişen Dünya, Dönüşen Türkiye**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005.
- Kindleberger, Charles P., **The Economics of International Politics and the Politics of International Economics**, Palgrave Macmillan, New York, 1970.
- Köse, Talha,“Türkiye'nin Kuzey Afrika ve Ortadoğu Bölgesindeki Gücü: Zorlayıcı Olmayan Gücün İmkân ve Sınırları”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 11, Sayı 41, 2014, s.32-35.
- Kubicek, Paul, P. Dal, Emel ve Oğuzlu, H.Tarık, (ed.), **Turkey's Rise an Emerging Power**, Routledge, New York, 2015
- Mares, David, “Middle Powers under Regional Hegemony: to Challenge or to Acquiesce in Hegemonic Enforcement”, **International Studies Quarterly**, Cilt 32, Sayı 4, 1988, s.453-471.
- Mearseimer, John, **The Tragedy of Great Power Politics**, Norton, New York, 2001.

- Morgenthau ,Hans J., **Uluslararası Politika**, çev. Baskın Oran ve Ünsal Oskay, Türk Siyasi İlimler Derneği, Ankara, 1970.
- Nye, Joseph S., **Soft Power: The Means To Success In World Politics** , Public Affairs, New York, 2004.
- Nye, Joseph, “The Place of Soft Power in the Sate-Based Conflict Management,” Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson ve Pamela Aall, (ed.) , **Leashing the Dogs of War: Conflict Management in a Divided World** ,Washington, United States Institute of Peace Press, 2007, s. 289-400.
- Nye, Joseph, **The Future of Power**, Public Affairs, New York, 2011.
- Oğuzlu, Tarık ve Parlar Dal, Emel, “Decoding Turkey’s Rise: Introduction”, **Turkish Studies**, Cilt 14, Sayı 4, 2013, s.617-636.
- Oran, Baskın, “Türk Dış Politikasının Teori ve Pratiği”, Baskın Oran (ed.), **Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt I 1919-1980**, İletişim,İstanbul, 2001
- Osterund, Oyvind, “Regional Great Powers”, Iver B.Neumann (ed.) , **Regional Great Powers in International Politics**, Palgrave Macmillan, Londra, 1992, s.1-15.
- Öniş, Ziya ve Kutlay, Mustafa, “Rising Powers in a Chancing Global Power, the Political Economy of Turkey in the Age of BRICS”, **Journal Third World Quarterly**, Cilt 34, Sayı 8, 2013, s. 1409-1426.
- Özdemir, Haluk, “Uluslararası İlişkilerde Güç”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt 63, Sayı 3, 2008, s. 113-144.
- Sarı, Buğra, “Bölgesel Güçler”, Mehmet Şahin(ed.), **Ortadoğu, Aktörler, Unsurlar, Sistemler**, Kopernik, İstanbul, 2019, s.153-180.
- Schirm, Stefan A., “Leaders in Need of Followers: Emerging Powers in Global Governance”, **European Journal of International Relations**, Cilt 16, Sayı 2, 2009, s. 197–221.
- Şahin, Mehmet ve Sarı, Buğra, “Turkey in the Syrian Crisis: The Limits of a Middle Power Foreign Policy”, **Ortadoğu Etütleri**, Cilt 8, Sayı 1, 2016, s.8-15.
- Tanrısever, Oktay, “Güç”, **Devlet ve Ötesi, Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar**, Atilla Eralp(ed.), İletişim, İstanbul, 2005, s .53-71.
- Uzgel, İlhan, Türkiye ve Balkanlar: Bölgesel Güç Yansımasının Sonu”, Mustafa Aydın ve Çağrı Erhan (ed.), **Beş Deniz Havzasında Türkiye**, Siyasal, Ankara, 2006, s.219-255.

Wood, Bernard, "Middle Powers in the International System: a Preliminary Assessment of Potential Helsinki", **WIDER Working Papers**, 1987.

Zartman, William I., "Mediation Roles for Large Small Countries", **Canadian Foreign Policy Journal**, Cilt 19, Sayı 1, 2013, s. 13-25.

Turkeys's Role a Regional Power: Its Scope, Challenges and Future, Quilliam Report, Londra, 2013.<https://www.quilliaminternational.com/shop/e-publications/turkeys-role-as-a-regional-power-its-scope-challenges-and-future/> (erişim tarihi 23.07.2018)

Güç", **TDK Sözlükleri** <http://sozluk.gov.tr/>,
http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.599fde97ac6d60.65435913 (erişim tarihi 23.07.2018)